

forea@kpi.ua
www.forea.kpi.ua
+380442366281

08.04.2016

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЮЛЕТЕНЬ №5

***З ПИТАНЬ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ:***

***ТРАНСФЕР ОСВІТНІХ ПОСЛУГ
ТА МАРКЕТИНГ РЕГІОНАЛЬНИХ РИНКІВ
квітень 2016***

forea@kpi.ua
www.forea.kpi.ua
+380442366281

До уваги

деканів факультетів, директорів інститутів та їх заступників з міжнародної діяльності, завідувачів кафедр, керівників міжнародних офісів та інших підрозділів університету, які працюють у сфері зовнішньоекономічної діяльності

У цьому випуску:

1. Освітній франчайзинг	3
2. Маркетинг регіональних ринків освітніх послуг	5
2.1. Африканський регіон	5
2.2. Азіатський регіон	8
2.3. Країни СНД	10
2.4. Країни Латинської Америки.....	12
3.НТУУ «КПІ» : напрями реалізації освітньої франшизи	15

Укладачі: Відділ зовнішньоекономічної діяльності Департаменту міжнародного співробітництва НТУУ «КПІ»

1. Освітній франчайзинг

Під **освітнім франчайзингом** варто розуміти галузеву форму франчайзингу, яка передбачає організацію спільної діяльності навчальних закладів з використанням репутації та досвіду ВНЗ-франчайзера на умовах договору комерційної концесії з приводу формування пропозиції та надання освітніх послуг, виробництва і просування навчально-методичних продуктів на зовнішні й внутрішні ринки в обмін на певні економічні вигоди.

Основними **суб'єктами** розвитку франчайзингових відносин у сфері освіти є:

1. **Франчайзер (франшизіар)** – це освітня установа, що видає ліцензію або передає в право користування своєю набутою роками репутацію, методику організації навчального процесу та проведення занять, а також здійснює відповідний контроль за дотриманням організаційно-фінансових домовленостей, прописаних в умовах договору комерційної концесії.

2. **Франчайзі (франшизіат)** – це освітня установа, що купує у франчайзера можливість навчання і отримання допомоги за умови організації навчально-виховного процесу й виплачує щомісячну сервісну плату (роялті) за використання іміджу, консалтингу та системи ведення робіт франчайзера, приносячи на новий ринок його ім'я.

Основна мета діяльності франчайзера полягає у тиражуванні своїх освітніх продуктів та послуг без втрати належного рівня якості.

Реалізація освітніх програм через систему франчайзингу на міжнародному рівні здійснюється з допомогою закордонних філіалів освітніх закладів і представництв інститутів дистанційної освіти.

Франчайзинг у сфері освіти може діяти на основі, мінімальної, повної та часткової передачі прав власності освітній установі. Мінімальне право власності базується на використанні та просуванні навчальних програм і технологій у раніше недоступні регіональні освітні установи, які не могли в змозі їх самостійно розробити. Форма часткової передачі прав власності передбачає право зарахування абітурієнтів на навчання, приймання вступних іспитів, здійснення проміжної та підсумкової атестації, видачу атестатів та сертифікатів про здобуття відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня, а також користуватися ім'ям навчального закладу на період виплати щомісячних внесків. Доволі рідко трапляється форма повної передачі прав власності, яка передбачає отримання права на набуття наукового ступеня.

До особливостей освітнього франчайзингу як форми виходу ВНЗ на ринок послуг вищої освіти можна віднести такі:

- від ВНЗ -франчайзера освітнім організаціям-франчайзі передаються випробувана система навчання, апробовані в освітньому процесі і позитивно оцінювані ринком інновації;
- сторонами франчайзингу використовуються тільки офіційні, термінологічно єдині юридичні угоди і організаційно-фінансові домовленості;
- франчайзером встановлюються єдині стандарти університетської підготовки фахівців у ВНЗ-франчайзі, використовуються єдині освітні програми, виробляється контроль за якістю їх виконання;
- в рамках інноваційної франчайзингової взаємодії вищих навчальних закладів неминуче здійснюється проведення сумісних систематичних програм по підвищенню кваліфікації професорсько-викладацького складу;
- акцент на гарантії якості курсу, визнанні його статусу і академічній повноцінності, гнучкість в складанні розкладу і способів викладання з урахуванням

інтересів студентів;

– зближення вищої та післядипломної освіти, що дає великі можливості вдосконалення для студентів і надає ширше фінансування.

Отже, **основне завдання для франчайзера** в освітньому франчайзингу полягає в «клонуванні» своїх освітніх продуктів і послуг без втрати якості.

Зацікавленість у франчайзера у франчайзингу виражається в: можливості розширення територій для надання освітнього продукту і послуг і подальша матеріальна вигода, можливість отримання додаткових матеріальних вигод за рахунок франчайзі, за допомогою продажу франчайзі технологій, ноу-хау; збільшення можливостей впливу на ринок освітніх послуг, можливість виводити ексклюзивні освітні продукти і послуги на нові ринки, зменшення впливу на ринок з боку конкурентів; збільшення авторитету на ринку освітніх послуг і одночасно розвитку бренду навчального закладу, створення позитивної думки у споживачів освітніх продуктів і послуг; економія адміністративно-господарських та управлінських витрат, за рахунок франчайзі.

2. Маркетинг регіональних ринків освітніх послуг

2.1. Африканський регіон

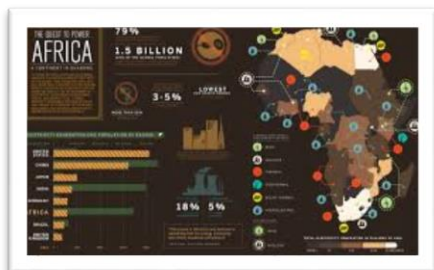

Проблеми. Важливим світовим трендом стає прагнення країн розбагатіти за допомогою певного виду послуг і наукомістких продуктів, а не експорту виробництва. Це надає певний тиск на систему освіти країн для формування відповідних навичок. Африканська модель вищої освіти була розроблена для минулого століття і вже не відповідає викликам сучасності.

Африканські університети стикаються з новими проблемами, при цьому старі ще не вирішені. Урядам країн необхідне прийняття розумних національних інноваційних стратегій для забезпечення університетів сприятливим середовищем і життєздатними комерційними партнерами.

В Африці ВНЗ мають слабкі механізми забезпечення якості, недостатньо фінансуються, не укомплектовані кваліфікованим персоналом, не володіють належним рівнем внутрішньої підприємницької культури, розвиненими зовнішніми партнерськими зв'язками, що дозволило б працювати над підвищенням знання і комерціалізацією науково-освітніх проектів.

Ключовою проблемою залишається зростаючий дефіцит кваліфікованих робітників і дослідників в області STEM – науки, технології, інженерії та математики. Африка потребує приголомшуючої кількості 2,5 млн. інженерів для вирішення своїх найгостріших інфраструктурних проблем.

Офіційна політика освітніх установ і контролюючих органів у сфері вищої освіти спрямована на:

- реформування системи вищої освіти для підготовки більш підприємливих випускників (Гана);
- забезпечення більш широкого доступу до вищої освіти та впровадження платформи електронного навчання (Єгипет);
- розширення стипендіальних наукових ініціатив;

forea@kpi.ua
www.forea.kpi.ua
+380442366281

- зміцнення державної підтримки сфери вищої освіти (Танзанія);
- реалізацію плану «рівності мов» – рівняння статусів англійської мови та африкаанс (Південно-Африканська Республіка);
- розвиток глобальних партнерств в сфері освіти і науки;
- забезпечення доступності вищої освіти (Південно-Африканська Республіка);
- подолання розриву між промисловістю з одного боку і наукою та інноваціями з іншого.

Міжнародне співробітництво. Розвивається співробітництво між Кенією і Китаєм у сфері освіти. Кенійський Президент запустив програму стипендій для підготовки нових інженерів залізничного транспорту в Китаї для майбутньої стійкості системи залізниць стандартної колії (SGR). В програмі візьмуть участь студенти для отримання ступеня в галузі залізничного машинобудування спеціалізації проектування і будівництва, сигналізації і зв'язку, експлуатації та технічного обслуговування.

Міністри вищої освіти Сенегалу і Південно-Африканської Республіки підписали угоду щодо стимулювання науково-технічних досліджень в обох країнах. Згідно з домовленістю кожна країна зобов'язується внести 125 мільйонів для створення Фонду з наукових і технічних досліджень (FIRST) в Сенегалі.

Наука та інновації. Африканський банк розвитку надав грант у розмірі US \$ 10,8 млн. для нової Африканської мережі центрів передового досвіду в електроенергетиці. Центри будуть засновані в 4 африканських країнах для навчання близько 9700 фахівців галузі. Французьке агентство розвитку вносить свій вклад в розмірі € 3 млн. в Асоціацію Електроенергетики Африки, для управління центрами передового досвіду, а також підготовки технічних і управлінських кадрів для енергокомпаній.

Конкурентне середовище. Розширюється університетський сектор регіону, з'являються нові провайдери освіти. Африканський університет лідерства розпочав роботу в Маврикії. Заплановано відкриття 25 кампусів університету в різних країнах Африки з підготовкою близько 3 млн. студентів.

Підвищується міжнародний статус деяких ВНЗ. Університет Найробі був визнаний одним з 100 кращих університетів світу. Університет зайняв 51 місце з 100 кращих університетів в світі, чим позначив Кенію на глобальній карті. Розширення державного університетського сектора Кенії відстає від швидко зростаючого числа студентів, через недостатнє державне фінансування інфраструктури і додаткового персоналу, протягом багатьох років.

Споживачі. Значне перевищення попиту на університетську освіту над його пропозицією. У Кенії зареєстровано рекордне число абітурієнтів, які претендують на вступ до вищих навчальних закладів.

Студенти Південно-Африканської Республіки більш ніж будь-коли прагнуть вчитися в університетах за кордоном, що обумовлено масовими студентськими протестами і економічними проблемами в країні. При цьому, студенти шукають можливості переходу з африканського ВНЗ до закордонного університету. У Гані офіційно навчається 7000 іноземних студентів з 16 країн світу. В даний час міжнародні студенти платять від US \$ 2500 до \$ 3500 в семестр (плата за навчання), що стало основним джерелом доходу для коледжів.

Прогнози. Останні відкриття нафти і газу в Східній Африці і в Гвінейській затоці свідчать про досить позитивний прогноз для подальшого зростання галузі. Християнський університет Уганди у співпраці з Інститутом нафтових досліджень в Кампалі почали присуджувати свої перші магістерські ступені за освітніми програмами в сфері нафти і газу.

В Уганді, існує потреба в більшій кількості технічних кваліфікованих випускників і фахівців для здійснення геологорозвідувальних нафтових робіт. Необхідність випуску університетами та інститутами фахівців в сфері нафти і газу, обґрунтована потребою розвитку людських ресурсів країни в цьому секторі.

2.2. Азіатський регіон

Проблеми. Серед проблем в Азіатському регіоні можна виділити такі негативні моменти:

- політизація навчального процесу та втручання уряду в життєдіяльність університетів (Індія), що тягне за собою посилення боротьби за автономію ВНЗ і пов'язані з цим перебої навчального процесу;
- в Китаї відчувається нестача фахівців за певними спеціальностями (медицина), спровокована значним збільшенням чисельності населення;
- складності в проведенні реформ вищої освіти через бюрократію і застарілість системи в цілому (Китай);
- збільшення розриву в якості освіти топ-ВНЗ і інших освітніх установ, наслідком чого може стати погіршення рівня освіти в цілому (Китай).

Офіційна політика країн Азіатського регіону спрямована на проведення реформ в освітній сфері, шляхом законодавчих змін і безпосередніх змін навчального процесу. Як і раніше тримається курс на залучення іноземних студентів (Південна Корея, Японія та інші країни). Спостерігається активне створення і відкриття нових освітніх установ (Китай, Індія), як державної, так і приватної форм власності. Уряди багатьох країн, в тому числі Японії, Китаю, Південної Кореї посилює фінансування досліджень, а також міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти.

Міжнародна співпраця. Країни прагнуть до зміцнення зв'язків одна з одною і встановлення якомога більшого числа партнерських взаємин. Окремі держави надають даному виду діяльності особливе значення (КНР), оскільки бачать в ньому ключ до встановлення й інших форм співробітництва (економічного, політичного).

Китай і Великобританія зміцнюють свої зв'язки і переходять до нового етапу партнерських відносин, ключові принципи якого містить в собі Пекінська декларація, оприлюднена в березні 2016 року.

Спостерігається налагодження контактів і на більш локальному рівні з наявністю конкретних цілей. Так, Університет Окленда, Оклендський технологічний університет та Університет Отаго встановили співпрацю з метою відкриття Тихоокеанського науково-дослідного інституту Нової Зеландії.

Наука та інновації. Моніторинг освітніх послуг в Азії свідчить про активізацію різних видів досліджень і, як логічне завершення в деяких випадках, створення науково-дослідних центрів (Нова Зеландія, Японія, Китай, Південна Корея). Ключовим видом досліджень безперечно визнані дослідження зі створення штучного інтелекту. Так, побоюючись відстати від Заходу, уряд Японії заснував в травні 2015 року новий дослідницький центр в сфері створення штучного інтелекту (ШІ) при Національному інституті передової промисловості науки і технології, а також планує створення аналогічного центру з метою розвивати більш вузьку спрямованість у ШІ дослідженнях для робототехніки.

Конкурентне середовище. Спостерігається активне створення нових освітніх інституцій як державних, так і недержавних (Індія). Щотижня відкриваються університети в Китаї.

Нова вступна політика у В'єтнамі, яка полягає в тому, що університети зможуть набирати студентів на основі випускних іспитів середньої школи, досягнень учнів і середнього балу, ставить приватні ВНЗ в нерівне становище щодо державних університетів.

Зміни присутні і в переліку дисциплін, які є основними. Так, наприклад, в КНР базовою дисципліною в медичному напрямі знову стала педіатрія. Реформи в Індії щодо аспірантів ймовірно призведуть до зростання їх числа. Суть змін – у зарахуванні часу, витраченого на дослідження, до викладацького стажу.

Споживачі. У США помітне зростання числа студентів з Сінгапуру (3%). Також значне збільшення числа іноземних студентів помітне і в Південній Кореї (14%).

В цілому, попит на вищу освіту зростає по всьому регіону. Про це свідчить підвищення кількості мешканців, які мають дипломи про закінченню ВНЗ або коледжів. Так, в Тайвані число зазначених громадян збільшилось до 5 млн., що набагато більше, ніж в інших азіатських країнах.

2.3. Країни СНД

Проблеми. Моніторинг ринку свідчить про наступні проблеми в сфері вищої освіти країн СНД:

- *низьке фінансування освіти (Литва).* На освіту виділяється тільки 4,2% ВВП, тоді як раніше витрати на освіту не опускалися нижче 5%. Фінансова криза та суттєве зниження фінансових квот та ставок для викладацького складу університетів спровокували безстрокові страйки.
- *фальшиві дипломи про освіту (Узбекистан).* В Узбекистані виявили майже 230 викладачів з фальшивими дипломами. За результатами перевірок за дев'ять місяців 2015, проведеними Головним контрольно-ревізійним управлінням Міністерства фінансів Узбекистану і Рахунковою платою республіки, з'ясувалося, що 227 викладачів в навчальних закладах країни здійснювали свою трудову діяльність, маючи фальшиві дипломи про освіту. Крім того, ще 117 педагогічних працівників провадили професійну діяльність не за своїм профілем.
- *Протестні акції з питання реформування системи освіти (Грузія).* Студенти Тбіліського державного університету (ТГУ) імені Івана Джавахішвілі через тиждень призупинили акцію протесту, але пригрозили масовим страйком, якщо їм не вдасться домовитися з урядом Грузії з питання реформування системи освіти. Вимога студентів про автономію університету спрямована на демократизацію системи управління з максимальною участю кожного студента і професора.

Офіційна політика країн регіону у сфері вищої освіти спрямована на:

- розширення білорусько-індонезійських відносин (Білорусь);
- виділення квот на безкоштовне навчання іноземним студентам в російських ВНЗ (Росія);
- посилення відповідальності ректорів ВНЗ за працевлаштування випускників (Казахстан);
- надання випускникам можливості повторної здачі Єдиного національного тестування (ЄНТ) (Казахстан);

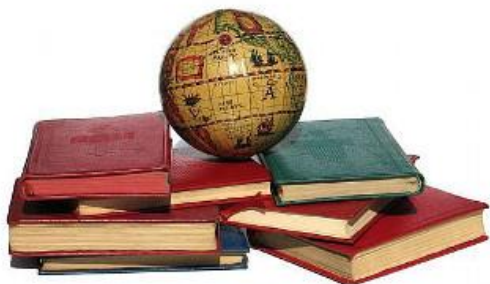

- присудження ордена Академічних пальм (ступінь кавалера) шести представникам Узбекистану за внесок в розвиток французько-узбецького співробітництва (Франція);
- надання стипендіальних програми для громадян Узбекистану (Угорщина) ;

Події і заходи. Актуальні проблеми вищої освіти розглядалися на конференції у Бішкеку в Киргизько-російському слов'янському університеті. Основною темою обговорення стали питання полікультурної освіти в Центральній Азії. Для обговорення особливостей мовного навчання на території країн Центральної Азії, в столицю Киргизстану прибули громадські та державні діячі, педагоги та вчені з Росії, Франції, Казахстану, Латвії, Ізраїлю Таджикистану і Узбекистану.

Наука та інновації. Туркменські студенти беруть участь в актуальних науково-технологічні розробках. Сорок комплектів інноваційних електропобутових автоматів, виготовлених студентами Туркменського державного архітектурно-будівельного інституту, пройшли успішні довготривалі випробування безпосередньо у виробничих умовах, продемонструвавши високу надійність (Туркменістан).

Міжнародна співпраця. Зміцнюються наукові та партнерські зв'язки між університетами:

- Університет світової економіки і дипломатії (Узбекистан) та Шанхайський університет міжнародних досліджень підписали угоду про співпрацю. Документ передбачає обмін досвідом, організацію взаємних стажувань, проведення спільних досліджень з особливим акцентом на вивчення проблем сучасних міжнародних відносин.
- Делегація американських професорів зі штату Нью-Мексико відвідала Туркменістан з метою налагодження партнерства між навчальними закладами Альбукерке і Ашхабада.
- Білорусь може прийняти на навчання близько 100 громадян Сирії, з метою підготовки їх як фахівців для тих галузей, які є найбільш затребуваними: в охороні здоров'я, будівництві та інших сферах.
- Майстер-класи з програмування та управління робототехнікою провели для туркменських студентів фахівці зі Сполучених Штатів Америки (Туркменістан).
- У Ташкентському інституті Конфуція відкрита лінгафонна аудиторія з вивчення китайської мови (Узбекистан).

2.4. Країни Латинської Америки

Проблеми. На саміті, що проходив в Колумбії, вчені та експерти з шести країн Латинської Америки (Аргентина, Бразилія, Чилі, Колумбія, Мексика і Уругвай), а також з США обговорили майбутнє вищої освіти в регіоні.

Експерти визнали, що вища освіта протягом останніх десятиліть все ж розвивалася, але не всі зміни можна вважати позитивними, багато що ще належить зробити і що вища освіта в регіоні відстає, як і в інших регіонах, наприклад, в Азії.

Експерти відзначили важливість інновацій у вищій освіті, недостатність уваги національних урядів до розвитку освіти у своїх країнах, а також відсутність регіональної політики вищої освіти, еквівалентної Болонському процесу в Європі.

На перший план обговорення вийшли такі проблеми як диверсифікація доступу і систем вищої освіти, модернізація структур управління, процес переходу від середньої освіти до вищої, фундаментальної наукової освіти і необхідність внесення змін до докторантури (наприклад, розвиток професійних докторських програм), приватно-державний розподіл освіти, важливість інвестування та зосередження уваги на розвитку академічної професії, роль і становище латиноамериканських університетів в національних і міжнародних рейтингах, слабкість шкільної освіти, наявність шахрайства, корупції і т. п.

Робоча група вирішила розробити платформу для обміну інформацією та ідеями, а також вивчити потреби і можливості для створення Асоціації фахівців вищої освіти в Латинській Америці.

Офіційна політика. У Чилі підписаний новий закон про викладацьку кар'єру, який передбачає нові як вимоги, так і пільги для вчителів і викладачів – удосконалення системи підготовки та наставництва для нових вчителів, етапів професійного розвитку, збільшення терміну навчання, а також збільшення рівня зарплати на 30%.

Ухвалення закону стало результатом боротьби викладачів за свої права у 2015 році.

Події. У Бразилії відбулася зустріч працівників освіти країн Латинської Америки з обговорення ролі посадових осіб, фахівців і технічного персоналу в навчальному процесі, на додаток до профспілкової роботи. На зустрічі був проведений аналіз ситуації на континенті, особливу увагу було приділено ситуації в Бразилії і Аргентині. Було вирішено вимагати від урядів проведення політики зменшення ступеня нерівності і побудови егалітарного суспільства.

У Колумбії відбувся загальнонаціональний страйк працівників освіти, організований профспілками з вимогами забезпечення якісної державної освіти, поліпшення управління та фінансування освіти з боку держави; погашення заборгованості держави перед викладачами по зарплаті, кадрове забезпечення, поліпшення інфраструктури шкіл і ВНЗ.

Об'єднаний союз працівників освіти Перу провів свій черговий XVII Конгрес. Союз виробив вимоги до кандидатів у президенти з розробки узгоджених і актуальних для народної освіти пропозицій від викладачів і студентів, спрямованих на поліпшення системи освіти, збільшення зарплати, вдосконалення пенсійної системи тощо.

У Мексиці, в Університеті Гвадалахари відбулася Регіональна асамблея Міжамериканської організації з вищої освіти Organization for Higher Education (IOHE). Підписано Загальну угоду про академічне співробітництво між IOHE, Регіональною радою по Інтернаціоналізації і мереж в системі вищої освіти в Латинській Америці (OBIRET), Автономного університету Бенемеріто м. Пуебла і Університету Гвадалахара.

Міжнародне співробітництво. Уряд Канади визначив Бразилію в якості ключового партнера в сфері вищої освіти. Підписано Меморандум про взаєморозуміння між Радою з міжнародної освіти штату Британська Колумбія, Канада і Університетом Сан-Паулу, Бразилія, який буде служити в якості платформи для розвитку освіти у всій Латинській Америці. У меморандумі викладено кілька напрямків співпраці, в тому числі:

- обмін викладачами і вченими, студентами та технічними та адміністративними працівниками;
- спільне виконання науково-дослідних проектів;
- спільна організація наукових і культурних заходів та семінарів;
- обмін інформацією і науковими публікаціями;
- розробка і організація спільних навчальних курсів.

forea@kpi.ua
www.forea.kpi.ua
+380442366281

Інновації. Вищі навчальні заклади всієї Латинської Америки все частіше використовують онлайн-навчання замість традиційних аудиторних занять як способу надання університетської освіти для все зростаючої кількості небагатих студентів.

Уже зараз кожен 10-й з 25 млн. студентів в Латинській Америці навчається через Інтернет, а в Бразилії дистанційним навчанням користується більше половини учнів, причому популярність дистанційного навчання в регіоні незмінно зростає.

Дистанційне навчання допомагає розширити можливості для фінансованої державою вищої освіти у віддалених районах Бразилії.

3. НТУУ «КПІ» : напрями реалізації освітньої франшизи

Аналіз способів міжнародного трансферу освітніх послуг та світового досвіду у цій сфері дозволяє стверджувати, що найменш затратним та найбільш ефективним НТУУ «КПІ» є поширення освітніх програм за кордон через механізми франчайзингу.

Вітчизняні ВНЗ в цілому та НТУУ «КПІ» зокрема отримали всі передумови для експорту своїх освітніх послуг у формі освітніх франшиз за кордон. Зміна геополітичної ситуації світу обумовила виокремлення перспективного напрямку освітньої співпраці в – в сфері ядерної промисловості, яка потребує високопрофесійних спеціалістів.

Необхідність підготовки названих фахівців обумовлена для України подіями 1986 року – Чорнобильською катастрофою, яка актуалізувала створення потужної освітньої платформи з атомної енергетики, в т.ч. по безпеці експлуатації атомних електростанцій.

Так, у квітні 2015 року фахівцями Центру вивчення нерозповсюдження ім. Джеймса Мартіна Монтерейського, Інституту міжнародних досліджень (за ініціативою та за підтримки Департаменту енергетики США) була проведена комплексна оцінка спроможності навчальних закладів України розробити та впровадити національну систему підготовки фахівців з ядерної безпеки. За

результатами цієї оцінки було зроблено висновок, що за профілем і рівнем навчальної та наукової роботи для створення системи професійної підготовки та підвищення кваліфікації фахівців з фізичних основ ядерної безпеки найбільше підходить Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут».

Крім того, маркетингове дослідження регіональних ринків освітніх послуг свідчить, що затребуваними сферами залишаються і такі напрями виробництва і промисловості як: теплоенергетика, сфера відновлювальної енергетики та енергоменеджменту, машино- та приладобудування, біомедицинська інженерія. Таким чином, НТУУ «КПІ» має в своїй структурі названі центри компетенції, які можуть забезпечити високоефективну підготовку фахівців за всіма рівнями вищої освіти в названих галузях.